

Зекерија Тамир

И ЖИВЕО ЈЕ ХИЉАДУ ГОДИНА

БРАДЕ

Нестале су птице са нашег неба, замрла дечија игра по квартовима, песме птичади заточених по кавезима изврнуле се у замируће, дрхтаво јецање, у апотекама нестали лекови – јер тамо су, о господо, војске Тимур-Ленка¹ опсадиле наш град. Само сунце није било опхићено непокојем, већ је наставило да излази сваког јутра.

Наша лица, нас мушкараца овог града, нису била бледа, напротив, смејали смо се стамено и захваљивали Алаху који нас је саздао мушкарцима са брадама, а није нас обезличио попут безбрадих жена. Затим смо сазвали све мушко не би ли смо измозгали излаз из невоље. Први говорник беше ветраст младац, продавац у дућану женске одеће, који повика одважно:

– Борићемо се!

Очас на њега насрнуше погледи подсмеха па је потражио уточиште у муку лица црвена од стида. Тада устаде власник најдуже браде у граду, па проговори сигурним гласом:

¹ Тимур-Ленк (1336-1405), био је татарски војсковођа. Освојио је и потчинио Персију, Индију, Месопотамију и велики део Мале Азије. Престоница његовог царства био је Самарканд, где му се и гроб налази.

– Рат није нужан само оном који не постоји, а ми, нека је слава Алаху, имамо браде, што значи да постојимо.

Одмах се подигло гласови одобравања и подршке. И договорено је, после краће расправе, да се образује чета емисара која ће преговарати са Тимур-Ленком, а њу ће предводити старац седе браде која му ударише о колена док је ходао.

Наш град је имао седам капија и делегација је изашла кроз једна од њих носећи испред белу заставу и кренула међ војнике којих беше више од звезда на небу или скакаваца на земљи. Војници беху заокупљени требљењем ваши из своје унутрашње одеће, а сабље умазане крвљу и блатом држаше да се суше на сунцу.

Делегација је уљудно унишља, пипавим и тихим кораком, у унутрашњост Тимур-Ленковог шатора, а кад тамо Тимур-Ленк беше млад човек са очима детета и осмехом старца.

Тад прозбори предводник делегације:

– Ми тражимо мир и наш град биће твој без борбе, али он је мален, сиромашан, нема у њему ни злата ни нафте, а и наше жене су попут коза па ће нас радовати да их се отарасимо.

Проговори Тимур-Ленк:

– Мрзим проливање крви, не жудим за златом ни лепим женам, но дознао сам да бербери у граду гладују због ваше страсти да носите браде, а то је зулум који не оправдавам, посебно што сам живот посветио ширењу правде по васцелом свету и инсан не сме гладовати.

Завлада збуњеност међ емисарима и они разменише спетљане погледе.

Тимур-Ленк настави:

– Моја војска неће отићи из града све док не обријете браде и тако наново процвета берберски занат.

Вођа делегације тихо изговори:

– То што тражиш озбиљна је ствар и зато ћемо морати да се вратимо у град пре давања коначаног одговора.

Али ће Тимур-Ленк опет:

– Или ћете обријати браде, или ћете страдати... Изаберите!

Мук и стрепња завладаше међу члановима делегације. У том тренутку живот је изгледао бајан попут дубока, плава неба и црвене руже лепше од мававила² коју понавља глас паћеног љубавника, и првог плача детета које клија у крви попут зелене траве, или дрхтавих устију жене у граду кроз чије ноћи месец расипа сребро. Међутим, није дуго требало да се емисарима прикаже како стоје испред огледала и гледају у своја обријана, безбрада, лица – па их обузе негодовање и гнев

² мававил – кратка песма, као народна, у метру бесит

и смрт се у том тренутку претвори у црвену рибу што светлуца испод златног сунца.

Осећајући скрушеност мушкараца града, предводник делегације изговори хладним гласом:

– Сутра наш град бира своју будућност.

И када се вратила делегација у град и предочила претње Тимур-Ленка, раширио се бес и ми смо рекли:

– Каква вајда да добијемо живот, а изгубимо браде?!

Следећег дана војске Тимур-Ленка насрнуше на наш град, сравнише са земљом његове бедеме, пробише капије и поклаше све мушко.

И тако је пружена прилика Тимур-Ленку да се наслађује посматрајући брдо посечених глава чија лица беху жута, замазана крвљу, али насмејана и горда на своје браде, нимало намрачена – као што се прича – и нису их напуштали милина и лепота, све до тренутка када је Тимур-Ленк наредио берберима да им обрију браде.

Ето, тако смо господо поражени, без могућности за освету, и прекрила нас љага коју никаква крв не може обрисати.

ХИЉАДУ ГОДИНА

У древним временима неки владар угледа у сну једне ноћи како ходи баштом пуној дрвећа, па натрапа на огромно дрво које паде на њега у уби га. Пошто се пробуди из сна престрашен, дозвољава три гласовита звездочатца, па им исприча свој сан и затражи да му га разјасне поузданим објашњењем.

Рече први звездочатац: Умножиће се ваше шуме а онда увећати и приходи Краљевине од продаје дрвета туђим земљама.

Рече други звездочатац: Нема сумње да је неки од ваших непријатеља закопао чини против вас испод дрвета, па је потребно да их тражите, откријете и уништите.

И огласи се трећи: Овај сан није тешко тумачити. То је посланица упозорења и опомене у којој је тачно и без икаквих загонетки речено шта ће се десити.

Обрати се владар трећем звездочатцу гневним гласом: А шта је то речено?

А овај ће: Да ће разлог смрти нашег племенитог господара бити једно дрво.

Заћутао је владар размишљајући, па му се учини као да је поверовао тумачењу трећег звездочатца. А када је проговорио, нареди да се исече све дрвеће у краљевини. Наређење би хитро извршено и све дрвеће посечено и у васцелој краљевини не остаде нити једно стабло. Птице изгубише своја гнезда и присиљене беху да потраже другу домовину.

Неке друге ноћи видео исти владар у сну како ходи обалом реке у башти без дрвећа – али изненада посрну му нога и он упаде у реку. Сјатио се народ на обале реке и гледа владара како се дави, али нико да покуша спасити га. Уто се владар пробуди из сна суморна осећања и бесан, па нареди да му доведу звездочатца чијем тумачењу беше претходно поверовао – па му каза свој сан. Лице звездочатца пребледе. Он проговори преплашеним гласом пуним вајкања: Задесиће нашег господара, врло скоро, давлeње у реци.

Тад се огласи владар тврдим гласом: Нећу се ја удавити ни у каквој реци кад моја краљевина буде без њих.

И нареди да се исуше све реке у краљевини и сазида голем број тамница ради кажњавања непослушних становника. Па је сео на трон, спокојан, не хајући за своју земљу која после неколико година поста гола пустиња.

И живео је хиљаду година.

ПЧЕЛА

Рекла је Самур свом љубавнику бакалину: На свету нема жене која више воли мужа од мене.

И рекла је свом љубавнику касапину: Да ми муж нареди да умрем, без одлагања бих то учинила, насмејана.

И рекла је љубавнику студенту: Када би сви мужеви били попут мог, ниједна жена не би тражила развод.

И љубавнику берберину: Не можеш замислити колико само презирем неверне жене.

И рекла свом љубавнику пекару: Не бих издржала живети када би ме муж напустио. Сместа бих се убила.

И рекла је љубавнику државном службенику: Како би живот грозан био да није мужа кога волим и он мене!

И легла је Самур на кревет одмах уз мужа и упитала крхким гласом: Зашто се не посаветујеш са лекарима?

Но муж јој је одбрусио осорно: Стално постављаш исто питање. Не, нећу се обраћати лекарима јер није моја болест у телу – већ у души. И нема ми здравља док не убијем оног шефа полицијске станице који ме шутнуо чизмом пред тобом и свим становницима улице.

И Самур је у машти представила душу свог мужа као остарело дрво чије гране, једну за другом, трга ветар. И замислила је мужа како се враћа кући натопљен крвљу, узима је и носи у кревет ништа не зборећи.

И упитала је Самур свог љубавника шефа полицијске станице: Када би неко покушао да те убије, шта би му учинио? А шеф полицијске станице промси: Убио бих га и напио се његове крви.

Самур је уздрхтала и склопила очи, само што није пала у несвест. А шеф полицијске станице се насмејао гордо – уверен да су миловања његових руку разлог њеном стању.

ЗЕКЕРИЈА ТАМИР је рођен у Дамаску 1931 године. Школовање напушта врло млад, због сиромаштва и присиле да помогне родитеље, и са тринаест година шегртује у браварској радионици у предграђу Дамаска. Аутодидакт, часове проводи у читању, почиње да се интересује за политику, похађа вечерњу школу и усавршава се. Књижевну каријеру започиње 1957. године објављујући прве приче по сиријским часописима. Критичари одмах запажају таленат, дају му подстрек да објави прву збирку кратких прича, стиче репутацију код шире публике. Оснива и уређује најзначајније књижевне листове и часописе у Сирији и другим арапским земљама. Један од оснивача удружења арапских писаца (1969).

Тамир припада најзначајнијим прозаистима савремене арапске књижевности. Објавио је велики број збирки кратких прича, романа, есеја, а сматра се најугледнијим писцем за децу у арапском свету. Приче које намењује деци почиње да објављује 1968. године, одмах након јунског рата, а 1969. учествује у покретању првог сиријског часописа за децу „Усама”. Дела су му преведена на најзначајније светске језике (неколико је објављено и код нас).

Зекерија Тамир се у обраћању читаоцима користи класичним облицима народне књижевности, најчешће басном. Повезаност дела Зекерије Тамира с усменом књижевном традицијом испољава се и у природи инспирација које га мотивишу за писање. Реч је о писцу заокупљеном, пре свега, и највећим делом, најзначајнијим егзистенцијално-етичким питањима његовог народа. Приче Зекерије Тамира, уза све то, одликују се једноставношћу уметничког поступка, читљивошћу, актуелношћу мотива и садржајношћу. Њихова доминантно дијалогска форма доприноси живости и занимљивости казивања и свежини утиска.

Најпознатија дела: „Ништање белог коња” (1960), „Пролеће у пепелу” (1963), „Гром” (1970), „Дамаск гори” (1973), „Зашто је ућутала река” (1973), „Тигрови десетог дана” (1978), „Ружа је рекла ласти” (1978), „Смејаћемо се” (1998), „Кисело грозђе” (2000), „Јеж” (2005) и др.

Живи и ствара између Лондона и Дамаска.

Превео с арајског и белешку сачинио МИРОСЛАВ Б. МИТРОВИЋ